

การพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรี

โดยใช้ปัญญาและคุณธรรมเป็นฐาน*

THE DEVELOPMENT OF LOCAL GOVERNMENT ORGANIZATIONS IN
PHETCHABURI USING WISDOM AND MORALITY AS THE FOUNDATIONพระเทพวัชรสารบัณฑิต (ประสาร จันทสารโร)¹, วรณิศ สีฟ้า²Phrathepvajarasarabundit (Prasarn Chanthasaro)¹, Wanneesa Seefa²¹มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ²มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี¹Mahachulalongkornrajavidyalaya University, ²Phetchaburi Rajabhat University

Corresponding Author E-mail: na.tiptida@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา อุปสรรค และแนวทางการพัฒนาการบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 2. สังเคราะห์ (ถอดรูปแบบ) กระบวนการพัฒนาการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ 3. เสนอต้นแบบการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยหลักปัญญาและคุณธรรมในจังหวัดเพชรบุรี ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 8 แห่ง ได้แก่ เทศบาลตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และการสังเกตภาคสนาม

ผลการวิจัยพบว่า 1. การบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดเพชรบุรี ด้วยหลักปัญญาและคุณธรรม เป็นแนวทางที่สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่นไทยและสามารถปฏิบัติได้จริง ส่งเสริมความโปร่งใส ความไว้วางใจ และการมีส่วนร่วมของประชาชน หากได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จะเป็นต้นแบบการบริหารท้องถิ่นที่ยั่งยืนบนฐานแห่ง “ปัญญา” และ “คุณธรรม 2. งานวิจัยสังเคราะห์ “แบบจำลองธรรมาภิบาลปัญญาและคุณธรรมเพชรบุรี” ขับเคลื่อนผ่าน 6 ขั้นตอน (ปัญญา-ผู้นำ-ส่วนร่วม-ธรรมาภิบาล-วัฒนธรรม-เรียนรู้) โดยบูรณาการหลักพุทธธรรมเข้ากับการบริหาร เพื่อสร้างองค์กรที่โปร่งใสและเข้มแข็ง ตามแนวคิด “บริหารด้วยปัญญา นำด้วยคุณธรรม พัฒนาด้วยส่วนร่วม” สู่ความยั่งยืนของท้องถิ่น 3. ต้นแบบนี้ยึดรากฐานจากหลักพุทธธรรม ได้แก่ อริยสัจ 4

* Received November 4, 2025; Revised December 11, 2025; Accepted January 3, 2026

พรหมวิหาร 4 สังคหวัตถุ 4 และหลักธรรมาภิบาล โดยมีแนวคิดสำคัญว่า “บริหารด้วยปัญญา นำด้วยคุณธรรม สร้างการมีส่วนร่วม และพัฒนาอย่างยั่งยืน” ซึ่งสะท้อนการบริหารท้องถิ่นแบบองค์รวม ที่ผสานเหตุผลทางปัญญาเข้ากับคุณค่าทางจิตใจ จนนำไปสู่การบริหารที่โปร่งใส เป็นธรรม และได้รับความไว้วางใจจากประชาชนอย่างแท้จริง

คำสำคัญ: การบริหารท้องถิ่น; ปัญญา; คุณธรรม; ธรรมาภิบาล; พุทธธรรม

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To study the current situation, problems, obstacles, and development guidelines for local government administration; 2. To synthesize (deconstruct) the process of developing local government administration; and 3. To propose a model for local government administration based on wisdom and morality in Phetchaburi Province. A qualitative research methodology was used, collecting data from eight local government organizations, namely sub-district municipalities and sub-district administrative organizations, through in-depth interviews, focus group discussions, and field observation.

The research findings indicate that: 1. The administration of local government organizations in Phetchaburi Province based on wisdom and morality is a guideline consistent with the Thai local context and is practically implementable. It promotes transparency, trust, and public participation. If continuously developed, it will become a sustainable model of local administration based on “wisdom” and “morality.” 2. The research synthesizes the “Phetchaburi Wisdom and Morality Governance Model,” driven through six steps (wisdom-leadership-participation-good governance-culture-learning), integrating Buddhist principles into administration to create transparent and strong organizations based on the concept of “manage with wisdom, lead with morality.” “Development through Participation” towards Local Sustainability: 3. This model is based on Buddhist principles, including the Four Noble Truths, the Four Sublime States of Mind, the Four Principles of Social Harmony, and the principles of good governance. Its key concept is

“Manage with wisdom, lead with virtue, foster participation, and develop sustainably”, reflecting a holistic approach to local administration that integrates intellectual reasoning with spiritual values, leading to transparent, fair, and truly trustworthy governance.

Keywords: Local Governance; Wisdom; Ethics; Good Governance; Buddhist Principles

บทนำ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) เป็นหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นเพื่อบริหารราชการส่วนท้องถิ่น โดยมีสิทธิและอำนาจในการปกครองตนเองภายใต้กรอบของรัฐธรรมนูญและกฎหมาย มีรูปแบบสำคัญ ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล ทำหน้าที่จัดบริการสาธารณะและกิจกรรมเพื่อประโยชน์ของประชาชนในพื้นที่ ตามความเหมาะสมกับบริบทของท้องถิ่น ถือเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนการพัฒนา ด้านเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา สิ่งแวดล้อม และคุณภาพชีวิตของประชาชน เพื่อให้ประชาชนสามารถพึ่งพาตนเองและมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเองได้อย่างยั่งยืน แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561–2580 ด้านการปรับสมดุล และพัฒนาระบบบริหารจัดการภาครัฐ ซึ่งมุ่งเน้นให้ภาครัฐมีความทันสมัย โปร่งใส และยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง รวมถึง แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570) ที่กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์สำคัญเรื่อง “การพัฒนาการบริหารจัดการภาครัฐและการบริการสาธารณะ” โดยมุ่งพัฒนาองค์กรภาครัฐให้มีธรรมาภิบาล คุณธรรมจริยธรรม และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ

รายงานการประเมินผลการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดเพชรบุรี (สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดเพชรบุรี, 2567) พบว่า ยังมีปัญหาและอุปสรรคสำคัญหลายประการ เช่น การขาดความต่อเนื่องของนโยบายจากการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในท้องถิ่น การบริหารงบประมาณที่ยังไม่ตอบสนองความต้องการของประชาชน การขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะด้าน รวมทั้งการบริหารจัดการที่ยังขาดความโปร่งใสและตรวจสอบได้ ซึ่งส่งผลให้ประสิทธิภาพขององค์กรลดลง

ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของชาญยุทธ หาญชนะ (2567) เรื่อง การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งพบว่า การนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ ทั้งด้านความโปร่งใส ความรับผิดชอบ การมีส่วนร่วม

และหลักนิติธรรม มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพการบริหารงาน โดยเฉพาะการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและดำเนินงาน ส่งผลให้การบริหารมีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ขณะที่รายงานประจำปีของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) (2567) ยังชี้ให้เห็นว่า การร้องเรียนเกี่ยวกับการใช้งบประมาณและผลประโยชน์ทับซ้อนในระดับท้องถิ่นมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงมหาดไทย กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (สถ.) จึงได้ดำเนินนโยบายเพื่อยกระดับประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สามารถบริหารจัดการได้อย่างมีธรรมาภิบาล โปร่งใส และตอบสนองต่อประชาชนมากขึ้น โดยเฉพาะการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์กรจาก “ระบบอำนาจ” ไปสู่ “ระบบคุณธรรมและความโปร่งใส” ผ่านการพัฒนาคน ระบบ และเทคโนโลยีอย่างบูรณาการ เพื่อให้เกิดความไว้วางใจระหว่างภาครัฐและประชาชนในระยะยาว

จังหวัดเพชรบุรี เป็นพื้นที่ที่มีความโดดเด่นทั้งด้านภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจและวัฒนธรรม อีกทั้งยังเป็นหนึ่งในจังหวัดนาร่องตามนโยบายของกระทรวงมหาดไทยในการพัฒนา “องค์กรคุณธรรมต้นแบบ” แม้จะมีศักยภาพสูง แต่จากรายงานการประเมินประสิทธิภาพการบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรี (สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดเพชรบุรี, 2567) พบว่า ยังมีปัญหาด้านการบูรณาการนโยบาย การบริหารงบประมาณ ความโปร่งใส และจริยธรรมของผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการบรรลุเป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ดังนั้น การศึกษา “การพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรี โดยใช้ปัญญาและคุณธรรมเป็นฐาน” จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะมิได้มุ่งเพียงวิเคราะห์ปัญหาเชิงโครงสร้างการบริหารในระดับพื้นที่เท่านั้น แต่ยังมุ่งสังเคราะห์แนวทางการพัฒนาที่ใช้ “ปัญญา (Wisdom)” และ “คุณธรรม (Virtue)” เป็นฐานในการขับเคลื่อนองค์กรเพื่อสร้างต้นแบบการบริหารที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นทั่วประเทศ

ในการสังเคราะห์รูปแบบการบริหาร ผู้วิจัยนำ หลักการบริหารจัดการที่ดี (Good Governance) มาใช้เป็นกรอบแนวคิด โดยเน้นองค์ประกอบสำคัญ 6 ประการ ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2560) รวมทั้งประยุกต์ใช้ หลักพุทธธรรม เช่น ทศพิธราชธรรม อิทธิบาท 4 และสังคหวัตถุ 4 เพื่อสร้าง

วัฒนธรรมคุณธรรมและจริยธรรมในองค์กร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องสนับสนุนแนวคิดดังกล่าว เช่น อรพันธ์ กลั่นทพฺระ และปฐวิภาณ ชัยเสนา (2565) พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมช่วยงานท้องถิ่นพอสมควร แต่ไม่ค่อยติดตามตรวจสอบการทำงาน จึงควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมและเปิดโอกาสให้ตรวจสอบมากขึ้น ขณะที่ ธนกร ชูสุขเสริม และพระมหาวิรุฑ วิโรจโน (2565) ระบุว่า การนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ ทำให้การบริหารโปร่งใสและตรวจสอบได้ และมณฑิรา มีรส (2559) ชี้ว่า การนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ โดยมีผู้นำและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ทำให้การบริหารเกิดผลสัมฤทธิ์และมีประสิทธิภาพ การศึกษาวิจัยเรื่องนี้ใช้กระบวนการถอดบทเรียนเชิงโครงสร้าง (Structural Model Extraction) เพื่อสังเคราะห์รูปแบบการบริหารโดยประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1. การรวบรวมข้อมูลเชิงประจักษ์จากแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practices) ขององค์กรคุณธรรมต้นแบบในจังหวัดเพชรบุรีและพื้นที่ใกล้เคียง 2. การวิเคราะห์องค์ประกอบหลักของการบริหารตามโครงสร้างองค์กร ได้แก่ ด้านนโยบาย บุคลากร งบประมาณ การมีส่วนร่วม และธรรมาภิบาล และ 3. การสังเคราะห์และสร้างต้นแบบการบริหารที่ผสมผสานหลักการบริหารจัดการที่ดีเข้ากับหลักพุทธธรรม เพื่อพัฒนา “ต้นแบบการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยหลักปัญญาและคุณธรรมเป็นฐานในจังหวัดเพชรบุรี” ผลการศึกษามีประโยชน์ทั้งในเชิงวิชาการ บริหาร และสังคม ได้แก่ 1. เชิงวิชาการ เป็นกรอบแนวคิดและเอกสารอ้างอิงสำหรับการศึกษาศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อื่น 2. เชิงบริหารและนโยบาย เป็นแนวทางพัฒนาบุคลากร ระบบงบประมาณ การมีส่วนร่วมของประชาชน และการประเมินผลเชิงคุณธรรม 3. เชิงชุมชนและสังคม ส่งเสริมความเชื่อมั่นของประชาชนและสร้างวัฒนธรรมองค์กรคุณธรรม และ 4. การขยายผล สามารถนำต้นแบบไปประยุกต์ใช้ในจังหวัดอื่นและพัฒนาเป็นคู่มือบริหารท้องถิ่นเชิงคุณธรรมต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา อุปสรรค และแนวทางพัฒนาการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรีด้วยหลักปัญญาและคุณธรรม
2. เพื่อสังเคราะห์ (ถอดรูปแบบ) กระบวนการพัฒนาการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยหลักปัญญาและคุณธรรมเป็นฐานของจังหวัดเพชรบุรี
3. เพื่อเสนอต้นแบบการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยหลักปัญญาและคุณธรรมเป็นฐานในจังหวัดเพชรบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มุ่งเน้นการศึกษาทั้งจากเอกสารเพื่อสร้างกรอบแนวคิดทำการวิจัยและสมมติฐานและการลงพื้นที่เก็บข้อมูลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ในจังหวัดเพชรบุรี โดยใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เพื่อสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหา อุปสรรคในการพัฒนาและการวิเคราะห์ SWOT

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหาร ข้าราชการ และเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรี รวมจำนวนทั้งสิ้น 16 คน จาก 8 หน่วยงาน โดยแบ่งเป็นกลุ่มเทศบาล 4 แห่ง ได้แก่ เทศบาลตำบลหนองจอก เทศบาลตำบลบ้านแหลม เทศบาลตำบลบางเก่า และเทศบาลตำบลบ้านลาด แห่งละ 2 คน รวม 8 คน และกลุ่มองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) อีก 4 แห่ง ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลนาพันสาม องค์การบริหารส่วนตำบลโพไร่หวาน องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหม้อ และองค์การบริหารส่วนตำบลบางจาน แห่งละ 2 คน รวม 8 คนเช่นกัน

การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญในครั้งนี้ใช้วิธีการแบบเจาะจง โดยมีเกณฑ์การพิจารณาที่สำคัญ คือ ผู้ให้ข้อมูลต้องเป็นผู้บริหาร ข้าราชการ หรือเจ้าหน้าที่ซึ่งปฏิบัติงานโดยตรงในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อีกทั้งยังต้องมีประสบการณ์และความรู้เกี่ยวกับการบริหารและพัฒนาท้องถิ่น อันจะช่วยสะท้อนให้เห็นสภาพปัจจุบัน ปัญหา และอุปสรรคในการดำเนินงานขององค์กรได้อย่างรอบด้าน ผู้ให้ข้อมูลเหล่านี้ยังเป็นผู้ที่สามารถให้ข้อมูลเชิงลึกที่ตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย จึงทำให้ได้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่มีความเหมาะสมและมีความน่าเชื่อถือต่อผลการวิจัยที่ได้

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งผู้วิจัยได้ออกแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยก่อนนำไปใช้จริงได้ทำการทดลองใช้ (Pre-test) เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความเชื่อมั่นเป็นรายข้อ (Item Analysis) ทั้งนี้ เพื่อให้มั่นใจว่าแบบสัมภาษณ์สามารถสะท้อนประเด็นการวิจัยได้อย่างครบถ้วนและชัดเจน

นอกจากนี้ แบบสัมภาษณ์ยังได้ผ่านการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อเพิ่มความถูกต้อง ความชัดเจน และความเหมาะสมของ

คำถามให้มากยิ่งขึ้น ส่งผลให้เครื่องมือที่นำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลมีความน่าเชื่อถือ และสามารถใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการทำหนังสือขออนุญาต ถึงผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรี ได้แก่ เทศบาล จำนวน 4 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 4 แห่ง เพื่อเข้าดำเนินการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ที่ได้กำหนดไว้ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมด ผู้วิจัยได้ดำเนินการด้วยตนเองในช่วงเวลา 09.30–14.00 น. พร้อมมีผู้ช่วย จำนวน 1 คน เพื่ออำนวยความสะดวกในกระบวนการ เก็บข้อมูล หลังจากนั้นเมื่อเสร็จสิ้นการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบความถูกต้อง และความสมบูรณ์ของข้อมูลที่ได้มาอย่างละเอียด ก่อนนำเข้าสู่ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล ต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการที่หลากหลายตามระเบียบ วิธีการวิจัย โดยเริ่มจากการจำแนกและจัดระบบข้อมูลที่ได้มาอย่างเป็นระเบียบ เพื่อนำไปสู่ การวิเคราะห์และสรุปเชิงอุปนัย จากนั้นมีการเปรียบเทียบเหตุการณ์และวิเคราะห์ ส่วนประกอบ เพื่อให้สามารถมองเห็นความเชื่อมโยงและความแตกต่างของข้อมูลได้อย่าง ชัดเจน วิเคราะห์ข้อมูลเอกสารและการวิเคราะห์เชิงเหตุและผล เพื่อขยายมุมมองและ เพิ่มความสมบูรณ์ของข้อค้นพบ

ทั้งนี้ แนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูลได้อิงอยู่บนระเบียบวิธีการวิจัยเชิงพรรณนา โดยคำนึงถึงกรอบแนวความคิด และสมมุติฐานการศึกษาที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้เป็นหลักสำคัญ การวิเคราะห์ดำเนินการบนฐานแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ควบคู่กับการผสมผสานข้อมูล ข้อเท็จจริงที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ส่งผลให้การวิเคราะห์มีความรอบด้านและ สามารถสะท้อนประเด็นปัญหา ตลอดจนแนวทางการพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ อย่างมีระบบ

ผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบัน ปัญหา อุปสรรค และแนวทางการพัฒนาการบริหารองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรีด้วยหลักปัญญาและคุณธรรม ผลการวิจัย จากการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 8 แห่งในจังหวัดเพชรบุรี โดยใช้

แนวคิดการบริหารบนฐาน “ปัญญา” และ “คุณธรรม” ซึ่งเป็นหลักพุทธธรรมที่เน้นเหตุผล ความรอบคอบ ความซื่อสัตย์และการมีส่วนร่วมของประชาชน พบว่า

1.1 สภาพปัจจุบันของการบริหารท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่วนใหญ่มีการบริหารที่โปร่งใส ยึดหลักธรรมาภิบาลและพุทธธรรม เช่น พรหมวิหาร 4 สังคหวัตถุ 4 อริยสัจ 4 และอิทธิบาท 4 ซึ่งถูกนำมาประยุกต์ใช้ในการวางแผน การบริหาร บุคลากร และการตัดสินใจเชิงนโยบาย ผู้นำมีความใกล้ชิดประชาชน เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมผ่านเวทีประชาคม สื่อออนไลน์ และกิจกรรม “บ้าน วัด โรงเรียน” ทำให้เกิดความไว้วางใจและความร่วมมือในท้องถิ่น จุดแข็งของการบริหารด้วยปัญญาและคุณธรรม ได้แก่ 1. ความใกล้ชิดและตอบสนองประชาชนได้ตรงจุด 2. การยึดหลักคุณธรรมและความโปร่งใส 3. ภาวะผู้นำเชิงพุทธที่เน้นเมตตาและอุเบกขา 4. การบูรณาการหลักพุทธธรรมกับการบริหารสมัยใหม่ เช่น อิทธิบาท 4 และสังคหวัตถุ 4 และ 5. การทำงานแบบภาคีเครือข่าย “บ้าน วัด โรงเรียน” ที่ช่วยลดความขัดแย้งและเสริมพลังการมีส่วนร่วม จุดอ่อนและข้อจำกัด คือ 1. บุคลากรบางส่วนขาดความเข้าใจเชิงลึกในหลักพุทธธรรม 2. ขาดงบประมาณและทรัพยากรเพียงพอ 3. ไม่มีระบบประเมินผลเชิงคุณธรรม 4. มีแรงกดดันจากปัจจัยทางการเมือง และ 5. การมีส่วนร่วมของประชาชนยังไม่ครอบคลุมทุกกลุ่ม โดยเฉพาะเยาวชนและผู้สูงอายุ สำหรับผลลัพธ์ของการบริหารด้วยปัญญาและคุณธรรมจากการประยุกต์หลักธรรมทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงบวก ทั้งในด้านการองค์กร (มีความโปร่งใสและตรวจสอบได้) ด้านบุคลากร (มีจิตบริการและสามัคคี) ด้านประชาชน (มีส่วนร่วมและความพึงพอใจเพิ่มขึ้น) และด้านชุมชน (เกิดความสงบและความร่วมมืออย่างยั่งยืน)

1.2 ปัญหา และอุปสรรคสำคัญ ประกอบด้วย 1. การขาดระบบข้อมูลสนับสนุนการตัดสินใจ 2. การพัฒนาศักยภาพบุคลากรไม่ต่อเนื่อง 3. ข้อจำกัดด้านงบประมาณ 4. การแทรกแซงจากกลุ่มการเมือง และ 5. ขาดแรงจูงใจที่ส่งเสริมคุณธรรมในการทำงาน แนวทางการพัฒนาองค์กรด้วยหลักปัญญาและคุณธรรม ควรมุ่งเน้น 1. การเสริมภาวะผู้นำเชิงคุณธรรม 2. พัฒนาศักยภาพบุคลากรให้เป็น “ข้าราชการนักปัญญาและนักคุณธรรม” 3. สร้างระบบบริหารที่โปร่งใสและตรวจสอบได้ 4. ปลุกฝังวัฒนธรรมองค์กรคุณธรรม 5. เปิดพื้นที่การมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียม 6. บูรณาการหลักพุทธธรรม เช่น อริยสัจ 4 และพรหมวิหาร 4 เข้าสู่การบริหาร และ 7. จัดตั้งเครือข่ายความร่วมมือกับวัด และสถาบันการศึกษาเป็นศูนย์เรียนรู้ด้าน “การบริหารเชิงปัญญาและคุณธรรม”

โดยสรุป การบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดเพชรบุรีด้วยหลักปัญญา และคุณธรรม เป็นแนวทางที่สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่นไทยและสามารถปฏิบัติได้จริง ส่งเสริมความโปร่งใส ความไว้วางใจ และการมีส่วนร่วมของประชาชน หากได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จะเป็นต้นแบบการบริหารท้องถิ่นที่ยั่งยืนบนฐานแห่ง “ปัญญา” และ “คุณธรรม”

2. การสังเคราะห์ (ถอดรูปแบบ) กระบวนการพัฒนาการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรีด้วยหลักปัญญาและคุณธรรมเป็นฐาน ผลการวิจัยพบว่า แม้แต่ละองค์กรมีบริบทและศักยภาพต่างกัน แต่มีจุดร่วมสำคัญคือ การบริหารที่ยึด “ปัญญา” และ “คุณธรรม” เป็นรากฐานในการพัฒนาองค์กรให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และยั่งยืน โดยสามารถสังเคราะห์กระบวนการพัฒนาได้เป็น 6 ขั้นตอนหลัก ได้แก่

1. เริ่มต้นด้วยปัญญา (Wisdom-based Initiation) ใช้ข้อมูลจริงและหลักอริยสัจ 4 วิเคราะห์ปัญหาและวางแผนอย่างมีเหตุผล
2. ขับเคลื่อนด้วยคุณธรรม (Ethical Leadership) ผู้นำยึดพรหมวิหาร 4 บริหารด้วยความเมตตาและซื่อสัตย์
3. บริหารแบบมีส่วนร่วม (Participatory Management) เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทุกขั้นตอนตามหลักสังคหวัตถุ 4
4. เสริมสร้างธรรมาภิบาล (Good Governance System) เน้นความโปร่งใส รับผิดชอบ และตรวจสอบได้
5. สร้างวัฒนธรรมองค์กรคุณธรรม (Moral Culture Building) ปลูกฝังคุณธรรมผ่านกิจกรรมศาสนาและจิตอาสา
6. ประเมินและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (Continuous Improvement) ใช้หลักวิมิงสาเพื่อเรียนรู้และปรับปรุงอย่างยั่งยืน

หลักพุทธธรรมที่ถูกประยุกต์ใช้ ประกอบด้วย อริยสัจ 4 พรหมวิหาร 4 สังคหวัตถุ 4 ฆราวาสธรรม 4 และอิทธิบาท 4 ซึ่งเป็นกลไกทางจิตใจและปัญญาในการบริหารงานอย่างสมดุลซึ่งมีปัจจัยแห่งความสำเร็จ ได้แก่ ภาวะผู้นำเชิงคุณธรรม การมีส่วนร่วมของประชาชน วัฒนธรรมองค์กรที่ดี การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และการสนับสนุนจากเครือข่าย “บวร” (บ้าน วัด โรงเรียน) ส่งผลให้เกิดผลลัพธ์ของการบริหาร คือ องค์กรมีความโปร่งใส บุคลากรมีจิตสำนึกสาธารณะ ประชาชนมีส่วนร่วม และชุมชนมีความเข้มแข็ง ส่งผลให้เกิดวัฒนธรรมคุณธรรมและความยั่งยืนในท้องถิ่น จากการสังเคราะห์ดังกล่าว ผู้วิจัยได้พัฒนา “แบบจำลองการบริหารด้วยปัญญาและคุณธรรมจังหวัดเพชรบุรี” (Phetchaburi Wisdom - Ethical Governance Model) ซึ่งประกอบด้วย 6 ขั้นตอนเชื่อมโยงกัน ได้แก่ ปัญญาเชิงวิเคราะห์ ผู้นำเชิงคุณธรรม การมีส่วนร่วม ธรรมาภิบาล วัฒนธรรมองค์กรคุณธรรม การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง โดยมีแนวคิดสำคัญว่า “บริหารด้วยปัญญา นำด้วยคุณธรรม พัฒนาด้วยส่วนร่วม สู่ความยั่งยืนของท้องถิ่นเพชรบุรี” การบริหารท้องถิ่นที่ใช้

ปัญญาและคุณธรรมเป็นฐานจึงไม่เพียงเพิ่มประสิทธิภาพและความโปร่งใส แต่ยังสร้างความไว้วางใจ ความสามัคคี และวัฒนธรรมองค์กรที่ยั่งยืน ซึ่งสามารถเป็นต้นแบบให้กับพื้นที่อื่นได้อย่างเหมาะสม

3. ต้นแบบการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยหลักปัญญาและคุณธรรมเป็นฐานในจังหวัดเพชรบุรี ผลการวิจัยพบว่า ทุกองค์กรมีแนวทางการพัฒนาโดยใช้ “ปัญญา” และ “คุณธรรม” เป็นกลไกหลักในการบริหาร เพื่อสร้างความโปร่งใส ความยั่งยืน และตอบสนองต่อประชาชนได้อย่างแท้จริง ผลการสังเคราะห์สามารถเสนอเป็น “ต้นแบบการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยหลักปัญญาและคุณธรรม จังหวัดเพชรบุรี” หรือ Phetchaburi Local Wisdom-Ethical Leadership Model ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญ 4 มิติ ดังนี้ 1. มิติผู้นำเชิงคุณธรรม (Ethical Leadership) ผู้นำยึดหลักเมตตา ความซื่อสัตย์ และเหตุผลในการตัดสินใจ สร้างแรงศรัทธาและความไว้วางใจภายในองค์กร 2. มิติการบริหารเชิงปัญญา (Wisdom-Based Management) ใช้ข้อมูลจริง วิเคราะห์อย่างเป็นระบบตามหลักอริยสัจ 4 และธรรมาภิบาล ทำให้การบริหารมีประสิทธิภาพ และตรวจสอบได้ 3. มิติการมีส่วนร่วมของประชาชน (Participatory Governance) เปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมตรวจสอบ เกิดความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น 4. มิติการสร้างวัฒนธรรมคุณธรรม (Moral Culture Development) ปลูกฝังคุณธรรม จิตสาธารณะ และความสามัคคีในองค์กร ส่งเสริมบรรยากาศแห่งความโปร่งใสและยั่งยืน ต้นแบบนี้ยึดรากฐานจากหลักพุทธธรรม ได้แก่ อริยสัจ 4 พรหมวิหาร 4 สังคหวัตถุ 4 และหลักธรรมาภิบาล โดยมีแนวคิดสำคัญว่า “บริหารด้วยปัญญา นำด้วยคุณธรรม สร้างการมีส่วนร่วม และพัฒนาอย่างยั่งยืน” ซึ่งสะท้อนการบริหารท้องถิ่นแบบองค์รวม ที่ผสมผสานเหตุผลทางปัญญาเข้ากับคุณค่าทางจิตใจ จนนำไปสู่การบริหารที่โปร่งใส เป็นธรรม และได้รับความไว้วางใจจากประชาชนอย่างแท้จริง

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบัน ปัญหา อุปสรรค และแนวทางการพัฒนาการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรีด้วยหลักปัญญาและคุณธรรม ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรีได้มีการบริหารที่ใกล้ชิดประชาชน มีความโปร่งใส และยึดหลักธรรมาภิบาลบางส่วนอยู่แล้ว โดยเฉพาะการนำหลักพุทธธรรม เช่น พรหมวิหาร 4 สังคหวัตถุ 4 อริยสัจ 4 และอิทธิบาท 4 มาใช้ในการบริหารคน การวางแผนและการตัดสินใจเชิงนโยบาย ผลลัพธ์นี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Denhardt & Denhardt (2000)

ที่เน้นการบริหารแบบมีส่วนร่วมและ ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งช่วยสร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจในองค์กรจุดแข็งที่เด่นชัดคือการบริหารใกล้ชิดประชาชน การมีผู้นำเชิงคุณธรรม การบูรณาการหลักพุทธธรรมกับการบริหารสมัยใหม่ และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับภาคีต่าง ๆ เช่น บ้าน วัด โรงเรียน (Bawor Model) แต่ในขณะเดียวกันยังพบข้อจำกัด เช่น บุคลากรบางส่วนยังขาดความเข้าใจเชิงลึกในหลักพุทธธรรม ระบบประเมินผลด้านคุณธรรมยังไม่สมบูรณ์ งบประมาณและทรัพยากรจำกัด รวมถึงแรงกดดันจากปัจจัยภายนอก เช่น การเมืองท้องถิ่นและการเปลี่ยนนโยบายของรัฐ ทั้งนี้ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าหลักปัญญาและคุณธรรมสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางการบริหารได้จริง โดยปัญญาช่วยให้การวิเคราะห์และตัดสินใจเป็นระบบ ขณะที่คุณธรรมสร้างความน่าเชื่อถือ ความโปร่งใส และความยึดมั่นต่อส่วนรวม ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของธรรมาภิบาล (Good Governance) ตามแนวคิดของ Osborne & Gaebler (1992) และ UNDP (2018) นอกจากนี้ การสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและประชาชนยังสอดคล้องกับทฤษฎีทุนทางสังคม (Social Capital Theory) ของ Putnam (1993) ที่ชี้ว่าความร่วมมือของเครือข่ายชุมชนสามารถเสริมสร้างประสิทธิภาพและความยั่งยืนขององค์กรภาครัฐ งานวิจัยของไทยโดยถวิลวดี บุรีกุล (2552) พบว่า การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและความโปร่งใสในการบริหารภาครัฐ

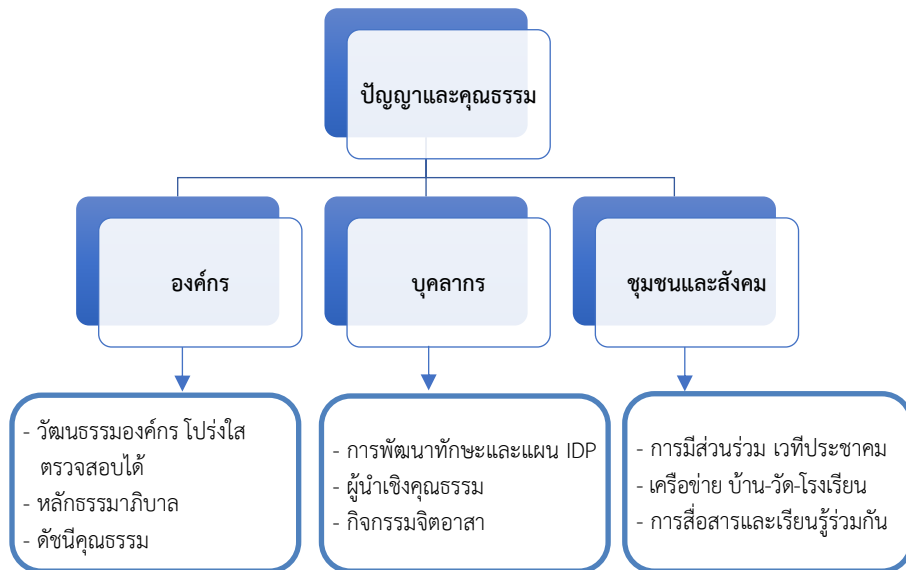
2. สังเคราะห์ (ถอดรูปแบบ) กระบวนการพัฒนาการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยหลักปัญญาและคุณธรรมเป็นฐานของจังหวัดเพชรบุรี จากการศึกษาข้อมูลเชิงลึก พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรี มี 6 ขั้นตอนหลักของกระบวนการพัฒนาการบริหาร ดังนี้ 1. การเริ่มต้นด้วยปัญญา (Wisdom-Based Initiation) คือ องค์กรใช้การวิเคราะห์ปัญหาอย่างเป็นระบบ 2. การขับเคลื่อนด้วยคุณธรรม (Ethical Leadership & Action) คือ ผู้นำองค์กรนำหลักพรหมวิหาร 4 มาใช้ในการบริหารคน ทั้งการแสดงเมตตา ความมีกรุณา ความไม่ยึดติด และความเป็นธรรม 3. การพัฒนาแบบมีส่วนร่วม (Participatory Management) คือ องค์กรเปิดพื้นที่ให้ประชาชนและผู้มีส่วนได้เสียเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ การวางแผน และการประเมินผล 4. การเสริมสร้างระบบบริหารธรรมาภิบาล (Good Governance System) คือ องค์กรนำหลักธรรมาภิบาล 6 ประการมาใช้ ได้แก่ ความโปร่งใส การมีส่วนร่วม ความรับผิดชอบ ประสิทธิภาพ ความยุติธรรม และการตรวจสอบได้ เพื่อสร้างระบบบริหารที่มีประสิทธิภาพและสามารถตรวจสอบ 5. การสร้างวัฒนธรรมองค์กรแห่งคุณธรรม (Moral Culture Building) คือ องค์กรปลูกฝังคุณธรรมผ่านกิจกรรมจิตอาสา การอบรมภายในและการสร้าง

ระบบรางวัลสำหรับพฤติกรรมคุณธรรม 6. การประเมินและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (Reflection & Continuous Improvement) คือ องค์กรใช้หลักวิมิงสา (การใคร่ครวญอย่างมีเหตุผล) ในการประเมินผลและปรับปรุงกระบวนการ ทำให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องนวัตกรรมและการปรับตัวตามบริบทสังคมและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลง องค์ประกอบหลักที่สะท้อนในทุกองค์กร ได้แก่ อริยสัจ 4 พรหมวิหาร 4 สังคหวัตถุ 4 ฆราวาสธรรม 4 และอิทธิบาท 4 ซึ่งทั้งหมดเชื่อมโยงกับการสร้างคุณธรรมเชิงปฏิบัติและการบริหารเชิงปัญญา การบูรณาการองค์ความรู้เชิงพุทธธรรมกับแนวคิดการบริหารสมัยใหม่ช่วยเสริมสร้างความยั่งยืนขององค์กรทั้งในด้านประสิทธิภาพ การมีส่วนร่วมและคุณธรรม ผลการสังเคราะห์นี้สอดคล้องกับงานวิจัยและรายงานการประเมินองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทยที่ชี้ว่า การบูรณาการหลักคุณธรรมและการเรียนรู้เชิงระบบทำให้องค์กรมีความยั่งยืนและสามารถรับมือกับความท้าทายในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2566)

3. เสนอต้นแบบการบริหารด้วยหลักปัญญาและคุณธรรมได้พัฒนา “Phetchaburi Wisdom–Ethical Governance Model” ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1. ปัญญาเชิงวิเคราะห์ 2. ผู้นำเชิงคุณธรรม 3. การมีส่วนร่วมของประชาชน 4. ระบบธรรมาภิบาล 5.วัฒนธรรมองค์กรแห่งคุณธรรม และ 5. การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง คำขวัญเชิงแนวคิด คือ “บริหารด้วยปัญญา นำด้วยคุณธรรม พัฒนาด้วยส่วนร่วม สู่ความยั่งยืนของท้องถิ่นเพชรบุรี” โมเดลนี้สะท้อนว่าการบริหารที่อิงหลักพุทธธรรมสามารถสร้างความเชื่อมั่น ความสามัคคี และความยั่งยืนในท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด Ethical Governance ของ Denhardt & Denhardt (2000) และแนวทางธรรมาภิบาลของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2566) งานของอภิชัย พิทยานนทกุล (2566) สนับสนุนว่า การนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทำให้การบริหารตอบสนองประชาชนและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม ในขณะที่ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2560) พบว่า การพัฒนาองค์กรให้มีการเรียนรู้และยึดหลักธรรมาภิบาลช่วยให้องค์กรสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ การมีส่วนร่วมของประชาชนยังได้รับการสนับสนุนจากถวิลวดี บุรีกุล (2552) ซึ่งระบุว่า การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจช่วยเพิ่มความน่าเชื่อถือและความโปร่งใสขององค์กร

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย แสดงให้เห็นว่า ปัญหาและคุณธรรม ทำหน้าที่เป็นฐาน และตัวขับเคลื่อนหลักของการพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยแบ่งออกเป็น 3 มิติสำคัญ ได้แก่ 1. ระดับองค์กร (Organization) เน้นการสร้าง วัฒนธรรมองค์กรที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ โดยบูรณาการหลักธรรมาภิบาลและการใช้ดัชนี คุณธรรมเป็นเครื่องมือกำกับทิศทาง 2. ระดับบุคลากร (Personnel) มุ่งพัฒนาศักยภาพ และทักษะผ่านแผน IDP การสร้างผู้นำเชิงคุณธรรม และการปลูกฝังจิตสาธารณะ ผ่านกิจกรรมจิตอาสา 3. ระดับชุมชนและสังคม (Community) เสริมสร้างการมีส่วนร่วม ของประชาชนผ่านเวทีประชาคม การสร้างเครือข่าย บ้าน-วัด-โรงเรียน และการจัดกิจกรรม เชิงคุณธรรมร่วมกัน ทั้งสามมิตินี้ได้รับการสนับสนุนโดยระบบ/กลไก เช่น การจัดตั้งศูนย์ คุณธรรม การใช้ดัชนีคุณธรรมและจิตสาธารณะ การจัดทำคู่มือคุณธรรมและการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ระหว่างองค์กร ผลลัพธ์ของโมเดล คือ การพัฒนาท้องถิ่นที่โปร่งใส เกิดความร่วมมือ และสามัคคีในสังคม ได้รับความไว้วางใจจากประชาชน และนำไปสู่ความยั่งยืนในระยะยาว

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. การส่งเสริมผู้นำและบุคลากรท้องถิ่นให้มีปัญญาและคุณธรรม ควรจัดโครงการฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง โดยเน้นหลักธรรมาภิบาล การบริหารเชิงปัญญา และการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม เช่น พรหมวิหาร 4 อิทธิบาท 4 ในการตัดสินใจและบริหารจัดการ เพื่อสร้างผู้นำที่มีความซื่อสัตย์ โปร่งใส และสามารถแก้ปัญหาเชิงระบบได้

2. สร้างระบบธรรมาภิบาลและการมีส่วนร่วมของประชาชน ควรสนับสนุนให้ทุกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีกระบวนการตรวจสอบภายในที่โปร่งใส ระบบประเมินผล คุณธรรม และเปิดช่องทางให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนและติดตามผลการบริหาร เพื่อเสริมสร้างความน่าเชื่อถือและความยั่งยืนขององค์กร

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. การส่งเสริมผู้นำและบุคลากรท้องถิ่นให้มีปัญญาและคุณธรรม ควรจัดโครงการฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง โดยเน้นหลักธรรมาภิบาล การบริหารเชิงปัญญา และการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม เช่น พรหมวิหาร 4 อิทธิบาท 4 ในการตัดสินใจและบริหารจัดการ เพื่อสร้างผู้นำที่มีความซื่อสัตย์ โปร่งใส และสามารถแก้ปัญหาเชิงระบบได้

2. สร้างระบบธรรมาภิบาลและการมีส่วนร่วมของประชาชน ควรสนับสนุนให้ทุกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีกระบวนการตรวจสอบภายในที่โปร่งใส ระบบประเมินผล คุณธรรม และเปิดช่องทางให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนและติดตามผลการบริหาร เพื่อเสริมสร้างความน่าเชื่อถือและความยั่งยืนขององค์กร

เอกสารอ้างอิง

ชาญยุทธ หาญชนะ. (2567). การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. *วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ*, 12(48), 350–359.

ถวิลวดี บุรีกุล. (2552). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนโยบายสาธารณะ*. นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า.

ธนกร ชูสุขเสริม และพระมหาวิรุฬ วิโรจน์. (2565). ธรรมาภิบาลกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทย. *วารสารพุทธศาสตร์ มจร.อุบลราชธานี*, 4(2), 581–594.

- มณฑิรา มีรส. (2559). รูปแบบการประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานองค์การบริหารส่วนจังหวัด: กรณีศึกษา จังหวัดปราจีนบุรี. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 24(44), 105–120.
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.). (2567). *รายงานประจำปีเกี่ยวกับการร้องเรียนทุจริตระดับท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2560). *หลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ.
- _____. (2566). *รายงานแนวทางธรรมาภิบาลขององค์กรภาครัฐ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ.
- สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดเพชรบุรี. (2567). *รายงานการประเมินประสิทธิภาพการบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดเพชรบุรี*. เพชรบุรี: สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดเพชรบุรี.
- อภิชัย พิทยานนท์กุล. (2566). ธรรมาภิบาลกับการบริหารงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทย. *วารสารวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์*, 5(2), 1–12.
- อรนันท์ กลั่นทปุระ และปฏิภาณ ชัยเสนา. (2565). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลลำพัน อำเภอน้ำหนาว จังหวัดจันทบุรี. *วารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการ*, 5(2), 69–80.
- Denhardt, J. V. & Denhardt, R. B. (2000). *The New Public Service: Serving Rather Than Steering*. New York: M.E. Sharpe.
- Osborne, D. & Gaebler, T. (1992). *Reinventing Government: How The Entrepreneurial Spirit is Transforming the Public Sector*. New York: Addison-Wesley.
- Putnam, R. D. (1993). *Making Democracy Work: Civic Traditions in Modern Italy*. Princeton. New York: Princeton University Press.
- UNDP. (2018). *Governance for Sustainable Development: Principles and Practices*. New York: United Nations Development Programme.